

Elevmedvirkning i Den kulturelle skolesekken

En undersøkelse utført av Creativity, Culture & Education

Skrevet av Paul Collard
Oversatt av Tone Holmen

DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN

DU SKULLE BARE
VISST HVA BARNA
DINE OPPLEVER
PÅ SKOLEN

Hvordan opplever elevene møtet med Den kulturelle skolesekken (DKS)?

Juni 2013 la Uni Rokkansenteret og Høgskolen i Bergen fram resultatene fra et 4-årig forskningsprosjekt på DKS. En av anbefalingene fra forskningsrapporten var å se nærmere på hvordan elevene opplever møtet med DKS. Som en direkte oppfølging av denne anbefalingen bestilte sekretariatet for DKS en kvalitativ undersøkelse av hvordan elever på ungdomstrinnet og i videregående skole opplever møtet med kunst og med DKS, tidlig høsten 2013.

Oppdraget ble gitt til Creativity, Culture and Education (CCE). CCE er en engelsk organisasjon som arbeider over hele verden med utvikling, forskning og metodikk som springer ut fra den engelske varianten av DKS – Creative Partnership. Årsakene til at oppdraget ble gitt til CCE var flere:

Gjennom mange år har CCE samarbeidet med forskjellige kommuner og fylkeskommuner i Norge om å utvikle kunst og kulturtilbudene elevene får i skoletiden, sammen med kunstnere, lærere og elever. De kjenner godt til DKS og har drevet aksjonsbasert forskning og utvikling i England og rundt omkring i verden i en årrekke, og de har spisskompetanse på akkurat det vi lurte mest på: Hvordan opplever elever møtet med kunst og kultur i skolehverdagen?

Målet med undersøkelsen var å få innspill fra elever på ungdomstrinnene og i videregående skole om hva DKS kan være for dem. Hvordan kan DKS bli mer relevant for elevene?

Hovedvekten i denne undersøkelsen har vært basert på workshop-aktivitet. Hensikten med det var å gi elevene mulighet til å arbeide med spørsmålene og problemstillingene på en aktiv måte, for å få reflekterte og gjennomarbeidede svar. Det betyr ikke at vi ser for oss en framtid i DKS som utelukkende består av workshop-aktivitet. Her ble det brukt som et verktøy for å få kvalitet i undersøkelsen. Resultatene av undersøkelsen skal, sammen med tidligere forskning, gi oss kunnskap om hvordan vi skal utvikle DKS videre. Den skal også gi oss et grunnlag for å avgjøre hva vi skal forske videre på i ordningen.

Undersøkelsen bekrefter mye av det vi har sett og observert tidligere, men har også flere interessante og overraskende funn, og alle som arbeider med kunst og kultur for barn og unge vil nok oppleve at dette er svært relevant og interessant lesning.

Ikke minst er det tydelig at vi må involvere barn og unge i alle våre prosesser, både før, under og etter. Det er dem dette handler om, og det er avgjørende at de blir hørt og har noe å si for hvordan tilbudet utformes og tilbys.

God fornøyelse!

Vera Micaelsen

Faglig leder

Sekretariatet for Den kulturelle skolesekken

Innhold

1. Bakgrunn	4
2. De første workshopene	5
3. Opplevelsesworkshoper	6
4. Avsluttende refleksjoner	11
Kvalitet	11
Læring	12
Lærernes holdninger	12
Kjønn	12
5. Anbefalinger	13

1. Bakgrunn

Sommeren 2013 ble sekretariatet til Den kulturelle skolesekken (DKS) og Creativity, Culture & Education (CCE) enige om å utvikle et prosjekt hvor hensikten var å lage en dyptgående undersøkelse av en liten, men representativ gruppe unge nordmenn, om deres kulturopplevelser gjennom DKS.

Man valgte å undersøke synspunktene til ungdommer mellom 13 og 18 år, på tre ulike steder: Trondheim, Lillehammer og Ås. Hver gruppe ville delta i 5 – 6 workshoper på omtrent 2 ½ time hver. I disse workshopene ville de få anledning til å delta i en rekke ulike kulturelle aktiviteter, noen formidlet gjennom DKS og noen ikke. Intensive refleksjonsmøter ville gi oss mulighet til å analysere reaksjonene deres i detalj. Hver gruppe ble ledet gjennom et program designet av en norsk kunstner med erfaring fra DKS, og fra arbeid med ungdom i norske skoler innenfor ulike andre programmer. Disse kunstnerne var gruppeledere:

- Marie Othilie Hundevadt (Trondheim)
- Pål Indregard (Lillehammer)
- Svein Erik Martinsen Ånestad (ÅS)

Totalt deltok 37 ungdommer i workshop-programmet. Ungdommene var i hovedsak etnisk norske, men i hver gruppe fantes det ungdommer med annen etnisk bakgrunn. Totalt sett var jentene i overvekt. Hver gruppe inkluderte ungdommer som var jevnlig brukere av kulturelle aktiviteter, og ungdommer som ikke var det.

Fokusgruppene ble ikke brukt for å produsere resultater av statistisk betydning, men for å gi oss mulighet til en grundig undersøkelse av ungdommenes meninger og reaksjoner, å utforske deres ideer i dybden, og å hjelpe DKS med å forstå hvordan programmet kan utvikles til å møte norske ungdommers behov på en bedre måte.

Prosjektet ble innledet med et oppstartsmøte den 13. oktober 2013 mellom de tre gruppelederne, Vera Micaelsen fra DKS, Diane Fisher-Naylor og Paul Collard fra CCE. I møtet ble man enige om form, tilnærming og innhold i workshopene, og man diskuterte hvilke teknikker som best egnest seg til å engasjere ungdommene i prosessen.

Mellom november og februar rekrutterte gruppelederne ungdommer i sitt område. De designet og gjennomførte en serie med workshoper og laget et sammendrag av funnene sine. I hvert område ble det i tillegg til workshopene med ungdommene, også holdt en workshop med lærere. Noen av disse var kulturkontakter for DKS ved sine respektive skoler. Paul Collard intervjuet deretter hver gruppeleder og gjennomgikk det innsamlede materialet.

En foreløpig presentasjon ble holdt den 18. februar 2014 for en gruppe invitert av DKS. Blant de som deltok var medlemmer av Ekspertgruppen for kunst og kultur i opplæringen som evaluerer DKS, to av de involverte gruppelederne, kulturledere på lokalt og regionalt nivå i Norge og Sekretariatet for DKS som er plassert i Norsk Kulturråd.

Som et resultat av presentasjonen og av den påfølgende diskusjon, har Paul Collard utarbeidet denne rapporten. Gruppeledernes mer detaljerte rapporter kan fås ved henvendelse til Sekretariatet for Den kulturelle skolesekken.

2. De første workshopene

Hver gruppe innledet med en workshop som utforsket ungdommenes erfaringer med aktiviteter de hadde sett eller deltatt i på skolen med profesjonelle utøvere utenfra. I det store og hele var ungdommenes syn ganske sammenfallende.

Positive opplevelser ble beskrevet slik:

- Det oppfylte en drøm jeg hadde
- Det var spennende hele tiden
- Jeg fikk delta
- Jeg fikk positive tilbakemeldinger
- Jeg lærte noe/mye av opplevelsen
- Jeg fikk ”nesten være forsker”: ha på frakk og få en realistisk oppgave å løse
- Jeg har gode minner fra det

Ungdommene var mindre positive hvis:

- Det varte lenge, med bare én som snakket
- Hvis de snakket om ting som ikke engasjerte meg
- Hvis jeg ikke skjønnte noe
- Hvis de hadde dårlig/ingen kontakt med publikum
- Hvis det var barnslig/jeg var ikke i målgruppa
- Hvis det var for gammeldags
- Hvis de måtte se en forestilling med hele skolen
- Hvis spillestedet var uegnet
- Hvis forfattere snakket om bøker som ikke interesserer meg
- Hvis de voksne prøvde å være kule for å bli akseptert av ungdommene

Ungdommene ga eksempler på arrangementer de likte, på tvers av kunstform, men de kunne også peke på arrangementer de ikke likte innenfor hver kunstform.

Mest interessant var det at når de ble presset til å komme med eksempler på ting de likte, syntes disse eksemplene å motsi det de hadde sagt tidligere. En gruppe snakket for eksempel om en kjemilærer som hadde vært der for å forelese, et arrangement de hadde elsket. Det ble påpekt at dette syntes å være i strid med det de tidligere hadde sagt om at de ikke likte

forelesninger. Etter å ha tenkt seg om svarte ungdommene at det var den gode presentasjonen; foreleserens evne til å engasjere og til å holde på publikums oppmerksomhet som var den avgjørende faktoren, ikke kunstform eller presentasjonsform. Dette ble senere bekreftet av de som deltok i lærernes workshop. Lærerne hevdet at etter deres erfaring kunne ungdommer bli interessert i hva som helst, selv de mest obskure former for samtidsmusikk, hvis utøverne hadde evne til å engasjere sitt publikum.

Ungdommene la også vekt på at opplevelsen ble sterkt påvirket av om lærerne deres deltok. Der det var forventet at ungdommene skulle delta i øvelser og aktiviteter og lærerne deres ikke selv deltok eller lot seg engasjere, ble ungdommenes utbytte sterkt redusert. Hvis lærerne var aktive deltakere økte dette ungdommenes utbytte og resulterte også i en varig forbedring i forholdet til lærerne. I sin egen workshop reflekterte også lærerne over viktigheten av aktiv lærerdeltakelse. DKS arrangementer resulterte ofte i varige forbedringer i lærernes relasjoner til elevene.

En jente fortalte at den beste kulturaktivitet hun hadde opplevd var en prøve på et profesjonelt teater, hun likte det bedre enn selve forestillingen. Hun var fasinert av den utviklingsprosessen produksjonen gikk gjennom, og syntes at hun hadde lært enormt mye av denne opplevelsen. Dette forsterker det tydelige budskapet de fleste ungdommene uttrykte. De er sultne på lærdom og vil lære av sine DKS-opplevelser. Der det ikke var mulig å lære noe, var de svært lite fornøyde.

Ungdommene var også veldig bevisste på omgivelsene rundt presentasjonene og hvordan dette kunne svekke kvaliteten på opplevelsen.

3. Opplevelsesworkshoper

Gruppelederne planla hvert sitt workshop-program som tilbød ulike kulturelle opplevelser. Noen av kunstproduksjonene i workshop-programmet ble utarbeidet og gjennomført av gruppelederne selv, mens andre ble laget av andre kunstnere og profesjonelle utøvere, både fra DKS og utenfor DKS.

Etter hver workshop eller kulturopplevelse brukte gruppelederne ulike teknikker for å innhente ungdommenes reaksjoner. Ved slutten av hver økt, og før de snakket om opplevelsen i fellesskap, lot for eksempel Marie Othilie Hundevadt ungdommene sitte med ansiktet mot veggen slik at de ikke kunne se hverandre. De fikk utlevert et rødt, et gult og et grønt kort. Marie stilte dem så spørsmål om hva de nettopp hadde opplevd, og hver ungdom holdt så opp et kort avhengig av om opplevelsen hadde vært positiv (grønn), ikke sikker (gul), eller negativ (rød). Resultatene ble samlet i en oversikt vist i tabellen nedenfor.

Dette sikret at hver ungdom ga sin personlige mening før gruppediskusjonen startet. Dermed kunne vi finne ut hva hver enkelt tenkte med minimal påvirkning fra de andre. Det sikret også at workshopen eller forestillingen ble vurdert fra flere ulike perspektiver. Prosessen i seg selv utvidet deres ideer om hva som kunne være verdifullt ved en kulturopplevelse. Kunstnerne brukte et utvalg ulike teknikker.

Tabell 1

Nr.	Påstand	Enig	Delvis enig	Uenig
1	Opplegget var spennende		7	3
2	Jeg lærte noe av opplegget		6	4
3	Jeg skjønnte ingenting av opplegget	9	1	
4	Jeg fikk delta i opplegget		3	7
5	Opplegget var gammeldags	5	5	
6	Opplegget var for barnslig	4	6	
7	Jeg fikk positive tilbakemeldinger ved å delta i samlingen			10
8	Opplegget var for voksent for meg	9	1	
9	Kunstneren hadde god kontakt med meg under opplegget		7	3
10	Opplegget hadde passe nivå slik at jeg kunne forstå		5	5
11	Opplegget burde ha vært vanskeligere	7	3	
12	Opplegget burde ha vært lettere	6	4	
13	Jeg ville ha likt opplegget bedre hvis jeg hadde visst mer om det på forhånd	7	2	1
14	Jeg ville gjerne oppleve noe lignende igjen	1	2	7
15	Jeg likte opplegget		3	7

Workshopene, og særlig diskusjonene som fulgte, førte til økt innsikt og flere konklusjoner. For eksempel:

Å bli presset ut av komfortsonen. Elevene følte ofte at workshop-aktivitetene tvang dem til å gjøre ting de ikke hadde talent for, de ble tvunget ut av komfortsonen slik at de ofte følte seg flau og ukomfortable. Dette hindret likevel ikke elevene i å ville gjenta opplevelsen. Dette kom tydelig fram i en tegne-workshop. Her rapporterte flertallet av deltakerne at de følte seg ukomfortable fordi de ikke kunne tegne, men 7 av 10 av de som deltok ville gjøre noe lignende igjen.

Dette var også tydelig i en workshop om å skrive dikt hvor ulike teknikker ble brukt for å stimulere ungdommene til å dikte. Et videopptak av den delen av workshopen hvor de måtte lese opp diktene sine viste at ungdommene opplevde et åpenbart ubehag mens de leste høyt. De satte likevel pris på opplevelsen. En av dem spurte faktisk kunstneren som ledet workshopen om hun kunne komme og være læreren deres.

Workshoper leverer ikke alltid det de lover. En workshop som er med i DKS sitt tilbud, lovet interaktive elementer i sin markedsføring. Det viste seg at ungdommene bare fikk en forelesning. Da lederen for workshopen ble bedt om å forklare hva som hadde skjedd med de interaktive elementene var svaret at da dette ble forsøkt førte det til «nesten-vandalisme» så elementet ble droppet. Dette førte igjen til at ungdommene satte spørsmålstegn ved om de som tilbyr workshoper tar sitt ansvar alvorlig.

Ungdom er svært observante når det gjelder workshop-design. De påpekte at i en workshop der de satte stor pris på den personlige oppmerksomheten kunstneren var villig til å gi, førte måten dette ble gjort på til at de andre ungdommene ikke hadde noe å gjøre. Det ville ha vært enkelt å designe workshopen slik at ungdommene alltid hadde noe å gjøre selv når kunstneren konsentrerte seg om en enkelt deltaker. Dette indikerer at workshop-ledere kan ha nytte av å lære mer om workshop-design, slik at workshopene deres kan bli mer effektive.

Selv om ungdommene er veldig klare over hvilken aldersgruppe en produksjon er rettet mot, og lett oppdager dette, er de mer villige enn vi antok til å like produksjoner som er rettet mot yngre aldersgrupper hvis de er av høy kvalitet. Derimot rynker de på nesen av «barnslige» aktiviteter, noe som handler mer om kvaliteten enn om hvilken aldersgruppe den er rettet mot.

I en workshop var kunstnerne leid inn på den klare betingelse at de skulle endre sin vanlige forestilling og inkludere noen av ungdommenes ideer. Hensikten var at disse ideene skulle gjøre forestillingen mer underholdende og engasjerende for ungdommene. Kunstnerne mottok ideene flere dager før forestillingen, men gjorde ingen forsøk på å arbeide dem inn i forestillingen. I stedet fikk ungdommene den vanlige konserten, og muligheten til å se på musikkinstrumentene i to minutter etter forestillingen. Ungdommene var åpenbart skuffet og lurte på om kunstnerne ville ha reagert på samme måte på voksnes forespørsler. Dette ledet til tanken om at det burde finnes tydeligere krav til DKS-kunstnere om å inkludere ungdommers ideer og behov.

Ved et besøk i et kunstgalleri laget kunstneren en lek for ungdommene. Hver av dem ble bedt om å finne et maleri, tegning eller gjenstand i galleriet som de likte, og som de så ble bedt om å lage en beskrivelse av. Etterpå overtok en annen person beskrivelsen og forsøkte å tegne verket, uten å vite hvilket verk det var. Deretter ble tegningen gitt til enda en person som skulle bruke tegningen til å finne det opprinnelige kunstverket. Hele øvelsen tok nesten to timer og førte til at ungdommene utforsket galleriet i detalj og studerte hvert kunstverk nøye. Senere fikk gruppen møte en kunsthistoriker som snakket om bakgrunnen til hvert av de verkene de hadde valgt. Ungdommene var veldig engasjert fordi de nå ble fortalt om sine «egne» kunstverk som de hadde utviklet en eierskap til. De sa etterpå at dette var det beste besøket de hadde hatt i et kunstgalleri, og de var positive til å gjøre det igjen.

Dette viser hvordan helt enkle teknikker kan brukes for å engasjere unge mennesker, og at når de først er engasjert og interessert er de villige til å arbeide seriøst med å studere og forstå kunst. Dette styrker ytterligere ideen om at bedre opplæring for kunstgallerier og museer ville gjøre de ansatte i stand til å skape mer fantasifulle og interaktive metoder for å engasjere ungdom i visuell kunst.

Et aspekt som har vært ganske konsekvent kritisert har vært presentasjonen av litteratur gjennom DKS. Dette har i hovedsak skjedd ved at forfattere presenterer bøkene sine og leser høyt fra dem. Selv om kvaliteten er høy på både forfattere og bøker, er forfatterne evne til å engasjere et ungt publikum ofte dårlig. En workshop innenfor litteratur ble ledet av en litteraturkritiker fra en av de større avisene. Ungdommene likte dette svært godt, noe kommentarene deres viste:

- Hun var interessert i våre meninger
- Det varte ikke for lenge (det varte i realiteten i 2 timer)
- Det starta hjernen min
- Det forandret meg for livet (fra en 18-åring)
- Jeg likte at hun var ærlig om at noen bøker er dritt
- Jeg ble inspirert til å lese bøker igjen (10.klassing)
- Jeg har aldri tenkt på bøker på denne måten før
- Det ga meg nye måter å tenke på og kommer til å bli nyttig i fagene mine

Det som er overraskende er at en workshop ledet av en litteraturkritiker ville ha vært det siste disse ungdommene hadde valgt ved programmets oppstart, men den ble en av de workshopene som ble satt mest pris på og husket best. Dette er en illustrasjon på at DKS-kunstnere må ha evnen til å engasjere sitt publikum. Det å være en god forfatter er ikke nok.

Det er interessant å legge merke til hvor viktig det er for ungdommene å lære av opplevelsen og også kunne koble det til skolen. Den mest interessante kommentaren fra en av ungdommene handlet om verdien av kunstfaglig utdanning.

Vi argumenterer ofte med at kunst hjelper unge mennesker med å utvikle seg til kritiske tenkere. En ungdom påpekte at selv om denne samlingen virkelig gjorde nettopp dette, sto det i sterk kontrast til det som skjer i skolen hvor de forventes ikke å kritisere, men ganske enkelt å like de bøkene de må lese. Ungdommen påpekte at dette ikke oppmuntrer til kritisk tenkning.

Også en annen workshop viste at DKS sine produksjoner har potensiale til å utvikle lærernes ideer og ferdigheter. I denne workshopen begynte en manusforfatter med å vise et filmklipp. Så viste han ungdommene manuset til denne scenen i filmen, slik at de kunne forstå hvordan filmmanuset forholder seg til den filmen du til slutt får se.

I neste øvelse ga han ungdommene de første sidene i en bok og ba dem deretter om å jobbe i små grupper med å skrive et manus til åpningsscenen i en filmatisering av boken. Deretter viste han dem åpningsscenen i en virkelig film laget på bakgrunn av boka.

Dette førte til en livlig samtale blant ungdommene om hvordan de hadde forstått boka. Til slutt fikk hver deltaker en del av en novelle som de så måtte skrive om til et manus. Til slutt hadde de et manus til en hel kortfilm. Ungdommene likte samlingen svært godt. De sa:

- Ingen av dem hadde sett et ekte filmmanus før
- Kjempegøy å lære om film
- Dette vil jeg lære mer om
- Interessant og lærerikt
- Gøy å bruke fantasien
- Jeg håper at jeg kan få bruk for det jeg har lært

Det er lett å se hvordan denne teknikken enkelt kan anvendes i klasserommet for å få ungdom til å engasjere seg i, analysere, og tenke kritisk om litteratur. Ungdommene så virkelig mulighetene, og det ville også en hvilken som helst lærer som hadde deltatt også ha gjort. Det er derfor interessant å se på hvordan DKS-programmet også kan hjelpe lærere til å utvikle nye, engasjerende og interaktive måter å undervise i de viktigste fagene.

I et tilfelle lot gruppelederen ungdommene selv velge hvem som skulle lede workshopen. De fikk ansvaret for å designe workshopen og ta kontakt med folk de ville ha som ledere. Denne prosessen viste seg å være lite vellykket fordi ungdommene henvendte seg til kjendiser som viste seg å ikke være tilgjengelige.

Det ble påpekt ovenfor ungdommene at de kanskje hadde urealistiske forventninger, fordi berømte mennesker kanskje ikke er tilgjengelige på relativt kort varsel til å lede workshopen for dem. Ungdommene påpekte at med den begrensede erfaring de hadde, kjente de bare til berømte mennesker.

Ungdommene hadde ikke opparbeidet seg den nødvendige erfaringen eller noe omfattende nettverket av kunstnere og utøvere som kunne lede workshopen og forestillingene de var interessert i. Dette ga oss et fascinerende innblikk i de utfordringer vi står ovenfor når vi henvender oss til unge mennesker. De svarer ofte "Justin Bieber" når vi spør dem om hva de har lyst til å se. Denne undersøkelsen viser at de gjerne aksepterer alternativer hvis disse lever opp til deres forventninger – høyt engasjement og intensiv læring.

En kunstner deltok i to gruppers workshop-program. Vedkommende hadde bakgrunn fra improvisasjonsteater og ledet ungdommene gjennom en serie intense, krevende og utfordrende øvelser som både utvidet og forsterket deres forståelse for teater, men som også utsatte dem for risiko og forlegenhet. Dette var klart den mest populære workshopen av alle. Ungdommene reflekterte slik:

- Jeg oppdaget hvordan hjernen min virker
- Et grunnkurs i å slippe taket
- Jeg lo meg i hjel

- Jeg fant min identitet
- En masse å ta med meg inn i dagliglivet mitt
- Jeg lærte å drite meg ut og jeg likte det
- Dette kunne jeg definitivt gjøre mer av på skolen
- Lett for alle å være med

Denne workshopens enorme popularitet hjalp til med å identifisere hva som karakteriserer de workshopene som i størst grad engasjerer ungdom. Dette er i klart samsvar med de funnene CCE har gjort på andre områder; den mest effektive og dyptgående læringen skjer i situasjoner der ungdom er fysisk, sosialt, følelsesmessig og intellektuelt engasjert.

4. Avsluttende refleksjoner

Til slutt fikk ungdommene anledningen til å gi noen avsluttende kommentarer. Slik fikk de muligheten til å oppsummere det de hadde lært gjennom hele workshop-perioden. En rekke nøkkeltemaer dukket fort opp:

Kvalitet

Ungdommene hadde tydeligvis kommet fram til at de kunne ha glede av hva som helst, så lenge kvaliteten var høy nok.

Ved å komme til denne konklusjonen viser de en sofistikert forståelse av kvalitet, og kan skille mellom input-kvalitet, prosess-kvalitet og output-kvalitet. Kort sagt, de forsto at input-kvaliteten, dvs. den profesjonelle ekspertise utøveren har bragt med seg til skolen og de ressurser (penger, utstyr) som understøttet besøket, er høy. Mens prosess-kvaliteten, dvs. konteksten som forestillingene og workshopene skjedde i og utøvernes og workshop-ledernes evne til å engasjere sitt publikum, generelt er lav.

De påpekte at det er umulig å glede seg over en musikkforestilling når den skjer klokken ni om morgenen, i en kald gymsal, med hele skolen tilstede, og hvor man tydelig kan høre de mindre interesserte elevenes sarkastiske kommentarer.

De føler at prosesskvaliteten påvirkes negativt av utøvernes manglende opplæring i effektivt workshopdesign, av mangelen på sammenheng mellom mange DKS-produksjoner og skolens læreplan, og mangelen på klare læringsresultater. De erkjenner likevel at output-kvaliteten, dvs. om hver enkelt føler at de har fått en verdifull opplevelse eller ikke, ikke er noe DKS til syvende og sist kan kontrollere. Komplekse prosesser avgjør om man kan ha glede av og verdsette en opplevelse.

De ser også at det i mange tilfeller er forutsigbart at enkelte deltakere ikke vil få noe ut av opplevelsen og de lurer på om det er riktig å pålegge disse å delta. Det påvirker alles opplevelse.

I tillegg satte de alle pris på workshoper som var bygget opp slik at de kunne arbeide i små grupper og med unge i alle aldre. De følte at dette økte kvaliteten på opplevelsen betydelig.

Læring

Vi ble overrasket hvor mye vekt ungdommene la på læring i DKS-programmet. De tilhører en generasjon som ofte kritiseres for å være lite motivert for læring. Det var fascinerende å se hvordan de hele tiden etterspurte læringsutbytte og en klar kobling til skolens læreplan.

Det er lett å konkludere med at problemstillingen i skolen ikke er mangel på lærevillighet, men en manglende forståelse for relevansen ved mye av skolelærdommen. På samme måte som det ville være relativt enkelt å gjøre læring mer eksplisitt i DKS, viser det også at det ville være lett å øke nytteverdien for ungdommene.

Lærer-workshopene avslørte også noen interessante utfordringer. Lærerne ønsket at DKS-tilbudet skulle være tettere forbundet med pensum. De mente at som fagpersoner kunne de lettere se koblingene til lærer-planen enn det DKS-utøverne kunne, men at de ikke har tid til å skape disse koblingene. Dette må løses. Det kan muligens gjøres ved at lærere i en «ekspertgruppe» arbeider med å koble DKS-tilbudet til pensum.

Lærernes holdninger

Et konstant tema i diskusjonene med ungdommene var de holdninger til DKS lærere i skolen ga uttrykk for. Ungdommene snakket om å bli straffet for å gå på DKS-arrangementer.

Vi ble fortalt at hvis de valgte å gå på et DKS-arrangement ga lærere i andre fag dem ekstra hjemmearbeid for å ta igjen den tapte tiden. De unge mente at arbeidsmengden ikke står i forhold til den tiden som faktisk blir tapt, og dermed opplevdes det som straff.

Lærere i fokusgruppe-workshopene snakket også mye om at lærere viser motvilje mot DKS. Den anses av mange som en tidstyv. I virkeligheten opptar DKS svært lite skoletid. Dette negative synet på hvordan skolens timeplan påvirkes, uttrykkes oftest av realfagslærerne.

Det er sant at realfagene strever med å engasjere og motivere unge mennesker. Dette er et verdensomspennende fenomen og det er lite trolig at DKS er årsaken. Det er mer trolig at det er læringsmetodene i disse fagene som forårsaker dette, og DKS kan muligens bidra til å bedre holdningene til realfag, men bare hvis realfagslærerne demper sin uvilje og griper fatt i de mulighetene som DKS tilbyr.

Kjønn

Et av de mest interessante temaene som ungdommene tok opp i disse diskusjonene omhandlet temaet kjønn. Ettersom de var klar over at DKS sitt tilbud er designet for å passe for bestemte grupper, lurte de på om det også bør skje en kjønnsdifferensiering. Ønsker virkelig tenåringsjenter og -gutter seg alltid de samme opplevelsene? Bør DKS-programmet differensiere mellom kjønnene?

5. Anbefalinger

Refleksjonsevnen og forståelse som ungdommene viste i deltakelsen i disse prosessene tilsier at de bør ha en langsiktig rolle på alle nivåer i utformingen av DKS sin framtid.

Selv om ungdommene klart viste at de kunne ha utbytte av hva som helst hvis det ble gjennomført på en engasjerende måte, var det tydelig at de ønsket seg mer deltakende og interaktive opplevelser.

Læring bør være sentralt i en DKS-opplevelse og dette forutsetter et bedre forhold mellom lærere og DKS-tilbudet.

Kunstnere som tilbyr DKS-produksjoner ville ha utbytte av bedre opplæring slik at elevene får mest mulig ut av produksjonene.

Både ungdommer og lærere mener at lærerne må dela helt og fullt i det DKS tilbyr, men dette forutsetter at DKS-tilbudet får et bedre design.

Kvalitet må stå sentralt i DKS, men dette forutsetter at kvalitetsbegrepet utvikles, særlig må kvaliteten på de omgivelser og betingelser som aktivitetene skjer i tas med i beregningen.

For å kunne gjennomføre disse nye målene må forholdet mellom utdanning og kultur forbedres på et nasjonalt nivå.